

ORIENTAL JOURNAL OF HISTORY, POLITICS AND LAW

journal homepage:

<https://www.supportscience.uz/index.php/ojhpl>

MODERN CONCEPTS OF POLITICAL CULTURE

Karimbek Mukhtorov*Base doctoral student**Gulistan State Pedagogical Institute**Uzbekistan, Gulistan*

ABOUT ARTICLE

Key words: political culture; civic culture; political system; orientations; values; attitude
keywords: political culture; civic culture; political system; orientation; values; attitude.

Received: 30.05.25**Accepted:** 01.06.25**Published:** 03.06.25

Abstract: The article presents a theoretical analysis of the formation and development trends of the concept of political culture in World Political Science. The main aspects of the theory of modern political culture are revealed. An interpretation of basic theoretical and methodological approaches is given in understanding the relationship between political consciousness and political culture, their impact on political systems and processes. It presents a theoretical analysis of the formation and development trends of theories of political culture in World Political Science. The main aspects of the theory of modern political culture are revealed.

SIYOSIY MADANIYATNING ZAMONAVIY KONSEPSIYALARI

Karimbek Muxtorov*tayanch doktorant**Guliston davlat pedagogika instituti**O'zbekiston, Guliston*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: siyosiy madaniyat; fuqarolik madaniyati; siyosiy tizim; yo'nalishlar; qadriyatlar; munosabat
kalit so'zlar: siyosiy madaniyat; fuqarolik madaniyati; siyosiy tizim; yo'nalish; qadriyatlar; munosabat.

Annotatsiya: Maqolada jahon siyosatshunosligida siyosiy madaniyat tushunchasining shakllanishi va rivojlanish tendensiyalarining nazariy tahlili keltirilgan. Zamonaviy siyosiy madaniyat nazariyasining asosiy jihatlari ochib berilgan. Siyosiy ong va siyosiy madaniyat o'rtasidagi munosabatlarni, ularning siyosiy tizimlar va jarayonlarga ta'sirini tushunishda asosiy nazariy va metodologik yondashuvlarning talqini berilgan. Unda jahon siyosatshunosligida

siyosiy madaniyat nazariyalarining
shakllanishi va rivojlanish tendensiyalarining
nazariy tahlili keltirilgan.

СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Каримбек Мухторов

базовый докторант

Гулистанский государственный педагогический институт

Узбекистан, Гулистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: политическая культура; гражданская культура; политическая система; ориентации; ценности; отношение ключевые слова: политическая культура; гражданская культура; политическая система; ориентация; ценности; отношение.

Аннотация: В статье представлен теоретический анализ становления и тенденций развития понятия политической культуры в мировой политической науке. Раскрываются основные аспекты теории современной политической культуры. Дается интерпретация основных теоретических и методологических подходов к пониманию взаимосвязи между политическим сознанием и политической культурой, их влияния на политические системы и процессы. В ней представлен теоретический анализ становления и тенденций развития теорий политической культуры в мировой политической науке. Раскрываются основные аспекты теории современной политической культуры.

KIRISH

Demokratik jamiyatda faollik siyosiy jarayonlarning ajiralmas qismi sanaladi. Fuqarolarning siyosiy faolligini yanada oshirish XIX asrda boshlanadi, chunki ularning bir qator davlatlarning asosiy siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarini hal qilishda jamoatchilikning keng ishtirok etishi, masalan, AQShda qullikni yo'q qilish, Angliyada mehnat sharoitlarini yaxshilash, Rossiyada krepostnoylikni bekor qilishda ko'rishimiz mumkin. XX asr fuqarolar ijtimoiy-siyosiy faolligining yangi bosqichi rivojlanishi, gullab-yashnashi va institusionalizasiya davri edi. Bir asrda ta'lim olish, iqtisodiy mustaqillik, huquqlari va siyosiy sohani boshqarish huquqini qo'lga kiritishga muvaffaq bo'lishdi. Natijada ularning ijtimoiy va siyosiy xulq-atvori o'zgardi, o'z-o'zini anglash kuchaydi, bu esa milliy va jahon siyosatining yuksalishiga ta'sir ko'rsata boshladi.

Siyosat bu jamiyat hayotida eng ko'p duch keladigan hodisalardan biri hisoblanadi. Kundalik hayotimizda ham ijtimoiy-siyosiy hodisalarga duch kelamiz.

Jamiyat ijtimoiy guruxlar, qatlamlar, individlar, tabaqa va sinflar birlashuvidan tashkil topgan. Ularni boshqarish esa siyosatni tashkil etadi. Ijtimoiy hayot sohasidagi qonun-qoidalarini

boshqarishda siyosiy hayot bilan bogʻlanadi. Siyosiy voqeyelikning turli jihatlarini hisobga olgan holda, uning mohiyatini tahlil qilishda ikkita yondashuvga ajratish mumkin:

Institusional, unda siyosiy munosabatlarning tashkiliy, tarkibiy jihatlarini oʻrganiladi;

Xulq-atvor, unda siyosat odamlarning harakatlari va ularning oqibatlari tizimi sifatida qaraladi.

Ikkinchi jihat, koʻproq darajada, siyosiy hayotning predmet sohasini shakllantirish bilan bogʻliq. Garchi birinchi jihatni diskontlash mumkin boʻlmasa-da, chunki “siyosiy hayot odamlar davlatda oʻzlarining hayotiy ehtiyojlaridan qoniqish yoki norozilik omilini koʻrganlaridan boshlanadi”.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Siyosiy madaniyatning zamonaviy tushunchasi, maʼlumki, Stenford universitetining amerikalik siyosiy fanlar professori Gabriyel Almond tomonidan kelib chiqqan. Yana bir amerikalik siyosatshunos Sidney Verbaning siyosiy madaniyatni empirik tadqiq etish sohasidagi layoqati shubhasizdir. Konsepsiyaning tegishli talqini jahon siyosiy fanida klassik maqomga ega boʻldi. Almond Verbaning klassik konsepsiyasiga koʻra, siyosiy madaniyat avvalgi avlodlarning tajribasini oʻzlashtirish jarayonida, shuningdek, ijtimoiy-siyosiy muhit bilan oʻzaro munosabatlarning oʻz tajribasini oʻrganish va tushunish orqali shakllanadigan munosabatlar, yoʻnalishlar va qadriyatlar toʻplamidir. Siyosiy madaniyat deganda jamoatchilik va siyosiy ongning muhim tarkibiy qismi tushuniladi. Har qanday shaxs, Almond va Verbaning qarashlariga koʻra, hukumat, institutlar, rahbarlar va partiyalar kabi siyosiy tizimga, uning institutlari va tarkibiy qismlariga eʼtibor qaratadi va siyosiy jihatdan oʻzini oʻzi aks ettirish qobiliyatiga ega. Ushbu taxminlarga asoslanib, siyosiy madaniyat orqali biz siyosiy qadriyatlar, yoʻnalishlar va individual siyosiy ongning, shuningdek, ijtimoiy guruhlar va millatlarning siyosiy tizimga, uning elementlariga va fuqarolarning tizimdagi oʻz roliga nisbatan munosabatini tushunamiz. Amerikalik olimlar siyosiy madaniyatni siyosiy jarayonlar ishtiroki, siyosiy rollarning taqsimlanishiga qarab uch turga ajiratadi[1].

Bodom va Tol oʻrganilayotgan mamlakatlarning siyosiy madaniyatining xususiyatlarini batafsil sanab oʻtadi. Qiyosiy madaniyatlarda tahlil amerikalik siyosatshunoslarga oʻrganilayotgan siyosiy tizimlarning har birini ajratib turadigan siyosiy madaniyatda umumiy va oʻziga xos xususiyatlarni topishga imkon berdi. Xulosa qilib aytganda, Almond va Verba AQSh va Buyuk Britaniyada eng maqbul siyosiy madaniyat rivojlanganini qayd etadi. Germaniya, Italiya va Meksika ideal fuqarolik madaniyatidan uch xil yoʻl bilan chetga chiqadi, lekin "har bir mamlakatda ogʻishlar samarali va barqaror siyosiy tizimga mos kelmaydigan siyosiy madaniyatni yaratadi"[2].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Siyosiy madaniyat-bu o'ziga xos siyosiy yo'nalishlar, fuqarolarning siyosiy tizimga bo'lgan munosabati, uning turli elementlari va ushbu tizimdagi o'z roli. Mualliflar fikriga ko'ra "biz siyosiy madaniyat haqida iqtisodiy yoki diniy madaniyat haqida gapirishimiz mumkin. Bu ijtimoiy obyektlar va jarayonlarning maxsus to'plamiga nisbatan bir qator yo'nalishlardir. Jamiyatning siyosiy madaniyati haqida gapirganda, biz uning a'zolarining hissiyotlari va baholarida o'zlashgan siyosiy tizimni nazarda tutamiz." Taqdim etilgan ta'riflardan kelib chiqqan holda, Almond va Verba siyosiy madaniyatni ong sohasini cheklaydi, siyosiy madaniyat bu xatti – harakatlarga bevosita ta'sir qilishini e'tirof etsa-da, siyosiy xulq-atvorni izchil ravishda tahlil qilishdan chetlatadi-kelajakda bu pozisiyaga qat'iy rioya qiladi. Siyosiy jarayonning institusional va xulq-atvor jihatlari, albatta, siyosiy madaniyat nazariyotchilarining e'tiborini jalb qila olmaydi, lekin bu yerda ular "faktlar" bilan emas, balki" ruh "bilan qiziqishadi. Xuddi shu ma'noda Monteske qonunlar haqida emas, balki qonunlar ruhi haqida gapiradi"[3].

Almond va Vebra siyosiy madaniyatni uchta asosiy tipga bo'ladi.

1. Paroxod siyosiy madaniyati.
2. Bo'ysunuvchi siyosiy madaniyat yoki bo'ysunish madaniyati.
3. Ishtirok siyosiy madaniyat.

Paroxod siyosiy madaniyati. Bu tip aniq siyosiy rollar bo'lmagan, aholining siyosiy yo'nalishlari diniy va iqtisodiy yo'nalishlardan ajralmagan, ommaning siyosiy jihatdan savodsiz, hukumatga nisbatan munosabati aniq me'yorlar bilan belgilanmagan iqtisodiy jihatdan qoloq jamiyatlarga xosdir. Odamlar milliy siyosiy madaniyatga moyil emaslar. Ular butun davlatni e'tiborsiz qoldiradilar va birinchi navbatda cheklangan siyosiy kichik tizim (qishloq, urug', qabila) tomon buriladilar. Siyosiy madaniyatning bunday parchalanishi ko'pincha rivojlanayotgan tizimlarda bo'ladi, lekin u ayrim rivojlangan tizimlarda ham bo'lishi mumkin. Misol uchun, AQShda mahalliy xususiyatlar ba'zan cherkov madaniyati shaklini oladi (davlat boshqaruvi federal jihatdan muhimroq).

2. Bo'ysunuvchi siyosiy madaniyat. Odamlar siyosiy tizim haqida juda katta miqdordagi rasmiy bilimlarga ega, siyosiy jihatdan ongli, lekin ayni paytda hokimiyat institutlariga passiv munosabatda bo'lishga moyil. "Ular o'zlarini siyosiy tizimdan tashqarida va yuqorida deb hisoblashadi". Fuqarolar undan foyda kutadilar (nafaqa, sug'urta, pensiya, himoya, adolat) va ortiqcha soliqlardan qo'rqadilar va o'z harakatlarida faol ishtirok etishdan o'zlarini uzoqlashtirishga harakat qiladilar.

3. Ishtirok siyosiy madaniyat. Fuqarolar siyosiy jarayonning haqiqiy ishtirokchilari sifatida harakat qiladilar, siyosiy tizimga ta'sir ko'rsatishni, uning harakatlari va qarorlarini turli an'anaviy va noan'anaviy vositalar bilan yo'naltirishni istaydilar. Siyosiy madaniyatning bu turiga ega

bo'lgan kishilar mavjud siyosiy tizimga ham, uning "kirishi" va "chiqishi" ga ham, ongli faol ishtirokiga ham ye'tibor qaratadilar. Bodom-Tol siyosiy madaniyati turlari Veber hukmronligi turlari bilan paralel ravishda o'z ichiga oladi: paroxod siyosiy madaniyati an'anaviy hukmronlik, subxudud – xarizmatik va ishtirokchi – rasional-huquqiy jihatdan mos keladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Siyosiy madaniyat va tuzilish, siyosiy rejim turi o'rtasidagi muvofiqlik haqida savol tug'iladi. Muvofiqlik darajasi qanchalik yuqori bo'lsa, siyosiy tizim shunchalik maqbul va samarali ishlaydi. Qavm siyosiy madaniyati markazlashmagan tuzilishga, bo'ysunish madaniyati avtoritar markazlashgan tuzilishga mos keladi. Ishtirok etish madaniyati demokratik tuzilma bilan uyg'undir. Biroq, Shvarsenberg ta'kidlaganidek, bu konflikt har doim ham mukammal emas va aslida "bir siyosiy madaniyat o'zidan oldingi boshqa madaniyatni yo'q qilmaydi: unga qo'shib, ustunlik qiladi." binobarin, har qanday siyosiy madaniyat aralashadi va ikki yoki hatto uch madaniyatning elementlarini (teng bo'lmagan nisbatda) o'z ichiga oladi. Tarixiy rivojlanish jarayonida turli xil siyosiy yo'nalishlar va ularning tegishli siyosiy madaniyatlari muqarrar ravishda o'zgaradi, ammo bu avvalgi turlarning butunlay yo'qolishi va ularning keyingi turlarini almashtirishni anglatmaydi. Siyosiy tizim takomillashgani sari paroxod va sub-par yo'nalishlar faol yo'nalishlarga moslashib, aralash siyosiy madaniyatni shakllantiradi. Paroxial, sub-milliy va ishtirokchi yo'nalishlarning mutanosib va har doim teng bo'lmagan nisbati har bir muayyan millat yoki davlatning siyosiy madaniyatining noyob qiyofasini shakllantiradi, bu hech qachon statik bo'lib qolmaydi, doimiy o'zgarishda.

Bunday siyosiy madaniyat ongli fuqaroni, shu bilan birga mo'tadil faol va amaldagi hukumatga sodiq bo'lishni nazarda tutadi. Siyosiy madaniyatning bu turi plyuralistik demokratiyada rivojlanadi. siyosiy tizimning Angliya-Amerika modeli unga eng yaqin. Siyosiy madaniyatning ishtirokchi modeli demokratik me'yorlar va qadriyatlar bilan kuchli bog'liq bo'lishiga qaramasdan, uni demokratik tizim barqarorligini ta'minlashga qodir siyosiy madaniyat deb hisoblash noto'g'ri. Yuqorida qayd etilganidek, bu fakt AQSh va boshqa rivojlangan demokratik davlatlar aholisining ko'pchilik qismi rasional faoli modeli talablariga javob bermasligini ko'rsatgan ko'plab tadqiqotlar davomida empirik tarzda tasdiqlandi. Fuqarolik madaniyati, albatta, "siyosatda faol, siyosatdan xabardor va siyosatda ta'sirli bo'lgan shaxsga tayanadi".

Almond o'zining "fuqarolik madaniyati"ni qayta ko'rib chiqdi. U asarida siyosiy institutlarning qonuniyligi, davlat siyosatining yo'nalishi va mazmuni, ko'plab manfaatlar va e'tiqodlar uchun bag'rikenglik, ularning yarashuvida, shuningdek, siyosiy vakolat va fuqarolarning o'zaro ishonch tuyg'usi to'g'risidagi kelishuv mavjud bo'lgan madaniyat sifatida tavsifladi. Fuqarolik madaniyati demokratik tizimning muvozanatini saqlaydigan, odamlarning

faol va passiv fazilatlarini, ularning xususiy va fuqarolik rollarini, hukumatning kuchini va fuqarolar oldidagi mas'uliyatini muvozanatlashtiradigan bir xil shakl bo'lib xizmat qiladi.

Beqaror demokratik tizimga ega mamlakatlarda demokratik tizim barqarorligini ta'minlovchi fuqarolik madaniyati elementlarining yetishmasligi kuzatilmoqda. Bu holatni siyosiy islohotlar majmui orqali, birinchidan, siyosiy tizim darajasida - Konstitusiyani, Qonunchilik normalarini qabul qilish, demokratik institutlarni yaratish orqali tuzatish mumkin. Biroq, samarali demokratik tizimni ishlab chiqish" muayyan siyosiy va boshqaruv tuzilmalaridan ko'proq narsani talab qiladi. Agar u demokratik tizimni qo'llab-quvvatlamasa, ikkinchisining imkoniyati juda zaif. Shuning uchun har qanday mamlakatda demokratik tizimni o'rnatish uchun tegishli ijtimoiylashuv uchun sharoit yaratilsa, uning tadrijiy rivojlanishida fuqarolikka imkon qadar yaqin kelishi mumkin bo'lgan siyosiy madaniyat tekisligida o'zgarishlar zarur. Muammoni keltirib chiqarganidan beri o'tgan bir necha o'n yillar G. Almond siyosiy madaniyat muammolari bo'yicha juda ko'p miqdordagi materiallarni berdi, shuning uchun biz maxsus nazariyaning paydo bo'lishi haqida gapirishga haqlimiz. Zamonaviy siyosatshunoslikda siyosiy madaniyat nazariyasi o'rta darajadagi nazariya bo'lib, unda turli mamlakatlardagi siyosiy jarayonlar subyektlarining qadriyatlari, yo'nalishlari va xulq-atvorini empirik tadqiq qiladi. Ushbu nazariyada, biz qisman ko'rganimizdek, keng konsensus yo'q. Siyosiy madaniyat konsepsiyasini talqin qilishda sezilarli farq, uni o'rganishga yondashuvlarning xilma-xilligi va tadqiqot maqsadlarining ajralib turishi siyosiy madaniyat tipologiyasining ko'plab variantlarining ko'rinishini belgilaydi. Chet yel, Sovet va rus mualliflari taklif etgan tipologiyalarning xilma-xilligi o'z navbatida tipologiyalashtirilishi, shartli ravishda ikki guruhga bo'linishi mumkin:

- 1) umumiy tipologiyalar,
- 2) maxsus (xususiy) tipologiyalar.

Ushbu siyosatshunoslarning innovasion tasnifi keng e'tirof etilgan va tanqidchilar va ko'plab izdoshlarni topdi. Bodomning klassik asari chiqqandan keyin paydo bo'lgan tipologiyalarni o'z navbatida yana 3 guruhga bo'lish mumkin:

1. Bodom-Tolning tasnifiga asoslangan va uni to'ldiruvchi tipologiyalar.
2. Tarixiy, madaniy va sivilizasion (siyosiy va antropologik modellari), shakllanishi, shuningdek, siyosiy rejimlar va tizimlar turlari uchun siyosiy madaniyat turlarini bog'lovchi tipologiyalar.
3. Subkultural yondashuv nuqtai nazaridan tipologiyalar, millatlarning siyosiy madaniyatining universal turlaridan tashqari, siyosiy madaniyatlar (subkulturalar) har bir jamiyatda individual etnik, konfessional, ijtimoiy-sinf mavzularidan iborat bo'lib, ularning siyosiy yo'nalishlari va munosabatlarida bir-biridan va jamiyatdagi hukmron siyosiy madaniyatdan farq qiladi.

Sovet davri manbalarida burjuaziya va ishchilar - ishchilar sinfi, dehqonlar, ziyolilarning siyosiy madaniyatini aniqlash va o'rganishni nazarda tutuvchi yondashuv keng tarqalgan edi.

F. Burlaskiy va A. Galkin siyosiy madaniyatning to'rt turini ajratib turadigan qiziqarli tipologik modelni taklif qildilar:

1. Jamiyat va davlat o'rtasidagi masofaning yo'qligi, kollektivizmning yuqori darajasi, siyosiy muammolarni hal qilishda shaxslarning faolligi bilan ajralib turadigan arxaik.
2. Fuqarolik jamiyati va siyosiy tizim o'rtasidagi masofani chuqurlashtirish, kollektivizm tuyg'usini zaiflashtirish, aholining asosiy qismini siyosiy jarayonda ishtirok etishdan chiqarish va natijada siyosiy faoliyatning past darajasi bilan ajralib turadigan elitist.
3. Fuqarolik jamiyati va siyosiy tizim o'rtasida bilvosita aloqa shakllarining paydo bo'lishi bilan ajralib turadigan vakillik siyosiy madaniyati, individualistik va kollektivistik xulq-atvor shakllarining kombinatsiyasi, elita madaniyatiga qaraganda jamiyatni siyosiylashtirishning yuqori darajasi[4].

Bu tiplardan tashqari mualliflar siyosiy madaniyatning to'rtinchi turini ajratib, uni "yuksak fuqarolik siyosiy madaniyati" deb ataydilar. Bu fuqarolik jamiyati va siyosiy tizim va ularning birlashishi o'rtasidagi masofa bartaraf bilan tavsiflanadi, kollektivizm va ijtimoiy hayotning barcha sohalarida fuqarolarning doimiy ongli faoliyati yuqori darajada bo'lishi kerakligi aytiladi.

Yana bir taniqli siyosatshunos K. Gadjiyev siyosiy madaniyatning uchta asosiy modelini aniqlaydi:

- liberal - demokratik,
- avtoritar,
- totalitar siyosiy madaniyat,

shuningdek, "ular orasida joylashgan" aralash turlari[5].

Liberal-demokratik siyosiy madaniyatning rivojlanish bosqichlari odatda demokratiya va fuqarolik jamiyatini shakllantirish bosqichlariga to'g'ri keladi va liberal-demokratik madaniyatning o'zi fuqarolik jamiyati va qonun ustuvorligi bilan birlashadi. Bunday tizimda shaxs erkinligi tan olinadi, individualizm, plyuralizm, tolerantlik va tadbirkorlik rag'batlantiriladi. Unda jamiyat davlat ustidan hukmronlik qiladi, qonun fuqarolarning erkinliklarini kafolatlaydi, erkin bozor, xususiy mulk daxlsizligi mavjud. Bu barcha xususiyatlari yana sanash mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Parchalangan siyosiy madaniyat jamiyatda uning rivojlanish maqsadlari va vositalari, ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi ajralish va qarama-qarshilik, siyosiy yo'nalishlar, milliy va mahalliy manfaatlarning ustunligi va hukumatlarning beqarorligi haqida kelishuvning yo'qligi bilan tavsiflanadi. Siyosiy tizim doimiy mojarolarda bir nechta o'ng yoki chap qanot radikal kuchlarining mavjudligi bilan tavsiflanadi. Rozenbaumning so'zlariga ko'ra, u iyerarxiya va

siyosiy yo‘nalishlarning yuqori darajadagi bir xilligi, fuqarolarning o‘zaro ishonchi va rejimga sodiqligi, ijtimoiy qarama-qarshiliklarning zaiflashuviga, fuqarolarning hukumat kursining to‘g‘riligiga ishonishiga, siyosiy zo‘ravonlik va ijtimoiy mojarolar darajasining pasayishiga olib keladigan yuqori darajadagi farovonlik bilan ajralib turadi. Bunday madaniyatga ega bo‘lgan siyosiy tizimda Markaziy kuchlar hukmronlik qiladi, ularning pozitsiyalari saylov oldi e‘lonlarida haqiqiy harakatlarga qaraganda ko‘proq farq qiladi. Shunday qilib, siyosiy madaniyatni tipologlashtirishga asosiy yondashuvlarning xususiyatlari yuqorida keltirilgan, jahon va ichki siyosatshunoslikda siyosiy madaniyat konsepsiyasining shakllanishi va rivojlanish tendensiyalarining siyosiy tahlili berildi. Yuqorida muhokama qilingan siyosiy madaniyatning tipologiyalari va xususiyatlari majmuasi muhim nazariy va uslubiy ahamiyatga ega, siyosiy tahlilning to‘plangan tajribasidan siyosiy ong va siyosiy madaniyat muammolarini, ularning siyosiy tizimlar va siyosiy jarayonlarning rivojlanishiga ta‘sirini o‘rganishda yangi tadqiqot yo‘nalishlarini ishlab chiqish imkonini beradi.

ADABIYOTLAR

1. Almond G.A., Verba S. The Civic Culture: Political Attitudes and DEMOCRACY IN Five Nations. – Princeton: Princeton University Press, 1963. -P. 462-469.
2. Natchez P.B. Images of Voting/ Visions of Democracy. –N.Y., 1985. –P125
3. Пивоваров Ю.С. Политическая культура: методологический очеркю –М., 1996. – С.7.
4. Pye L.W. Political Culture // International Encyclopedia of the Social Sciences / Ed. by D.L.Sills. – Vol.12. – N.Y.: The Macmillan Company & The Free Press, 1968. – P. 220.
5. Гаджиев К.С. Политическая наука. – М.: Международные отношения, 1996. – С. 349.